

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-277-7-42>

RISK MANAGEMENT IN INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION

РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Vovk V. M.

*Master's Student of the Department
of National Security
and Political Science
National University "Ostroh Academy"
Ostroh, Ukraine*

Вовк В. М.

*магістрантка кафедри національної
безпеки та політології
Національний університет
«Острозька академія»
м. Острог, Україна*

Суспільство на усіх етапах свого розвитку переживало періоди криз. Шерег криз, за своїми видами, є невичерпним, оскільки кризи мають місце у всіх сферах людського життя та на усіх рівнях: від індивідуально-особистісних до загальнолюдських і загальноцивілізаційних. Неартикульовані реальні кроки у подоланні криз в економіці, державному управлінні, сфері державної безпеки (звичайно ж поза цими поняттями) в історії людства представлені управлінськими рішеннями перших осіб держав, урядами та прямим волевиявленням народних мас. Реальні прийоми та інструменти кризового менеджменту застосовувалися в історії людства здавна, але теоретичне осмислення та науковий підхід до такого виду управління стали можливими відносно недавно (з кінця XIX – початку XX століття) і були започатковані в працях М. Вебера. Сьогодні ж ми говоримо про кризовий менеджмент як стратегії управління в кризових ситуаціях; як про мистецтво передбачення і мінімізації наслідків кризових явищ, за рахунок застосування продуманих та зважених методів; як про прикладну технологію подолання кризи в конкретних сферах суспільного життя і господарювання.

Особливо загострюються питання кризового менеджменту під час війни, оскільки війна як вид збройного конфлікту є періодом нестабільності, несподіванок у всіх сферах життєдіяльності країни, на яку напали. Що дозволило Ульріху Беку назвати нинішній період розвитку людства «суспільством ризику», яке характеризується акумуляцією низки ризиків: ядерного, інформаційного, екологічного, фінансового, військового, терористичного, біохімічного. «Суспільство ризику» потенційне катастрофами, які є наслідками неконтрольованих

і нерегульованих результатів діяльності людини; глобалізаційні процеси, які здатні породжувати наднаціональні та неklasові глобальні загрози тощо [1, с. 7].

Можна погодитися з думкою філософів та суспільствознавців про те, що сучасність є періодом нестабільності, яка є одним із наслідком змін у сприйнятті людством часу і простору: йдеться про «стискання» часу та простору. Причини та наслідки кожної кризової ситуації неможливо прорахувати із стовідсотковою точністю – «чорні лебеді» або «чорні лебедята» обов'язково матимуть місце в кожній конкретній ситуації. Що і покликала до життя новий інструмент менеджменту – ризик-менеджмент.

Сьогодні сформульованими є три концепції ризик-менеджменту: селективна, комплексна та інтегрована. Селективна концепція ризик-менеджменту базується на фрагментарному сприйнятті ризику в межах окремих структурних підрозділів підприємства або компанії, що в цілому не може привести до бажаного позитивного результату, оскільки, за такого підходу, неможливо створити загальну картину кризової ситуації або ситуації-ризик.

Для концепції комплексного управління, на відміну від селективного, характерним є системне розширення усіх складових ризик-менеджменту (факторів, об'єктів, функцій), проведення оцінки сукупного впливу ризикоутворюючих факторів. Навіть за такого підходу в межах концепції комплексного управління спостерігається автономність управління

Найбільш іноваційною сьогодні визнається інтегративна концепція ризик-менеджменту (integrated risk management – IRM) або корпоративна концепція, яка передбачає об'єднання функціональних підсистем підприємства або компанії та управління ризиками на усіх рівнях. Концепція інтегрованого ризик-менеджменту має реалізовуватися за такими напрямками: управління активами, стратегічне і бюджетне планування, оптимальний розподіл ресурсів, менеджмент якості (а не кількості), інноваційна діяльність як умова розвитку, управління проектами, управління персоналом, участь персоналу в управлінні.

Чи «працює» ризик-менеджмент в закладах вищої освіти? Відповідь на це питання ствердне. Війна як форс-мажор, як тотальна невизначеність є сама ризиком за означенням. Тому діяльність закладів вищої освіти в умовах війни потребує застосування методик та інструментарію ризик-менеджменту. Поняття «ризик-менеджмент» було запозичене сферою освіти з економічної теорії, і означає процес

впливу на суб'єкт господарювання, при якому забезпечується максимально широкий діапазон охоплення можливих ризиків, їх обґрунтоване прийняття та зведення ступеня їх впливу до мінімальних меж, а також розробка стратегії поведінки цього суб'єкта в разі реалізації конкретних видів ризику [2]. Ризик-менеджмент в освітніх закладах – це, насамперед, конкретні цілі, коректно сформульовані шляхи досягнення цих цілей, чітко продумана стратегія розвитку тощо. Тому в, з погляду ризик-менеджменту, нульову ефективність матиму цілі абстрактного характеру (і, навіть, псевдоцілі) – «підвищити якість надання освітніх послуг», «забезпечити формування глибоких і всебічних знань здобувачів» тощо.

Як зауважують І. Манжос та А. Шевченко, цілі повинні бути реалістичними, «гнучкими, мати реальні терміни виконання, передбачати вимір результатів діяльності; кожна ціль слід розробляти з позиції результату, а не процесу діяльності; необхідно чітко визначати умови та фактори, від яких залежать цілі; перевіряти, регулювати процес реалізації спільної мети необхідно як в цілому, так і через досягнення конкретних цілей. Обов'язковими вимогами до неї є: подільність на цілі; конкретність її складових; вимірність» [3]. Враховуючи, що сьогодні в розрізі функціонування закладів освіти, зокрема передвищої та вищої, прослідковуються усі ознаки невизначеності та ризиків, пов'язаних з війною, на нашу думку, такими реалістичними цілями (в розрізі ризик-менеджменту в закладах вищої освіти) є: збереження якісного складу науково-педагогічних працівників; подальша розробка і застосування інформаційних технологій у забезпеченні навчального процесу; якісна комунікація керівництва з колективом; відхід від забюрократизованості освітнього процесу; наявність плану «Б» на випадок передислокації тощо.

Саме тому однією із умов успішного кризового менеджменту є швидкість та своєчасність прийняття рішень, креативність у вирішенні кризових ситуацій, високий рівень відповідальності управлінського апарату за прийняті рішення, здатність до прогнозування.

Література:

1. Beck U. Riskikogesellschaft: auf dem Weg in eine andere Moderne. Edition Suhrkamp, Bd. 1365. Frankfurt am Main : Suhrkamp, 1986.
2. Устенко О. Л. Теорія економічного ризику : монографія. К. : МАУП, 1997. 164 с.

3. Манжос І., Шевченко А. Особливості управління закладом освіти на засадах ризик-менеджменту: теоретичний аспект. *Електронний фаховий журнал «Теорія та методика управління освітою»*. 2019. Том 1(22). URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/metod_upr_osvit/v_22/%.pdf

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-277-7-43>

**APPLICATION OF INFORMATION TECHNOLOGIES
IN MATTERS OF EMERGENCY PREVENTION AT CHEMICAL
INDUSTRY FACILITIES**

**ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
У ПИТАННЯХ ПОПЕРЕДЖЕННЯ НАДЗВИЧАЙНИХ
СИТУАЦІЙ НА ОБ'ЄКТАХ ХІМІЧНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ**

Vovchuk T. S.

*Graduate student of the Department
of Automatic Security Systems
and Information Technologies
National University of Civil Defense
of Ukraine
Kharkiv, Ukraine*

Вовчук Т. С.

*аспірант кафедри автоматичних
систем безпеки та інформаційних
технологій
Національний університет
цивільного захисту України
м. Харків, Україна*

Miasoedova A. V.

*Methodist teacher
of the Educational Department
Cherkasy Institute of Fire Safety
Cherkasy, Ukraine*

М'ясоєдова А. В.

*викладач методист
навчального відділу
Черкаський інститут
пожежної безпеки
м. Черкаси, Україна*

Shevchenko R. I.

*Doctor of Technical Sciences,
Professor,
Head of the Department of Automatic
Security Systems and Information
Technologies
National University of Civil Defense
of Ukraine
Kharkiv, Ukraine*

Шевченко Р. І.

*доктор технічних наук, професор,
начальник кафедри автоматичних
систем безпеки та інформаційних
технологій
Національний університет
цивільного захисту України
м. Харків, Україна*